

importance of scientific research on problematic aspects of protecting human rights and freedoms to overcome gender-based violence, discrimination and segregation in Ukrainian society is emphasized. Attention is drawn to the Judgment of the European Court of Human Rights in the case of application No. 75135/14 «Maimulakhin and Markiv v. Ukraine» and the draft Law of Ukraine on the Institute of Registered Partnerships No. 9103 of 13.03.2023. It is emphasized that the institution of civil (registered) partnerships is one of the legal forms of regulating relations between persons who have a common life (live together) but are not married.

The relevant legal form of partnership applies not only to LGBT persons, but is also provided for homosexual and heterosexual couples in cases where, due to certain circumstances, the partners are unable or unwilling to enter into a conventional marriage. The author concludes that the introduction of the civil (registered) partnership institution should help ensure the right to create a family for every citizen of Ukraine, and also provide confidence to persons who are unable to enter into a regular marriage for one reason or another. This is not the only, but so far, the best alternative to ensure that sexual orientation and gender identity are not grounds for discrimination in Ukraine.

Civil (registered) partnerships should contribute to the establishment of Ukraine as a democratic state with modern European values. They will officially recognize a form of relationship between two people, regardless of their gender, and provide partners with certain rights and obligations similar to those of a regular marriage. This form of formalized partnership will guarantee legal protection for partners in such important issues as inheritance, medical interventions, social benefits and protection, support, property, care, protection from domestic and other gender-based violence, etc.

Keywords: *human rights, gender, sexual orientation, gender identity, non-discrimination, ensuring rights and freedoms, civil partnership, guarantees.*

УДК 342.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-5-5

Ігор СЕРДЮК[®]

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

СУЧАСНА ПАРАДИГМА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ТА МЕХАНІЗМУ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Визначено сучасну парадигму дослідження права на справедливий суд та механізму його забезпечення. Аргументовано, що сучасну парадигму дослідження права на справедливий суд та механізму його забезпечення складає не якась одна універсальна теорія, а визнані науковим співтовариством положення різних теорій, а саме: прав людини, правовладдя (верховенства права) та правової держави. Відповідні положення є основою для постановки дослідницьких завдань і водночас засобом для їх вирішення.

Ключові слова: *предмет дослідження, право на справедливий суд, механізм забезпечення права на справедливий суд, методологія правничої науки, методологія дослідження права на справедливий суд та механізму його забезпечення, парадигма, парадигма дослідження права на справедливий суд та механізму його забезпечення, правовладдя (верховенство права), правова держава.*

Постановка проблеми. Важливим завданням сучасної правничої науки є не лише з'ясування юридичної природи державно-правових явищ, але й обґрунтування тих теоретичних положень, що стосуються наукової (теоретичної або концептуальної) складової методології пізнання предмета цієї науки, тобто загальних та специфічних закономірностей виникнення, розвитку і функціонування права і держави, а також іще не пізнаних чи до кінця не пізнаних випадкових зв'язків, що суттєво впливають на виникнення, розвиток та функціонування цих явищ [8, с. 46]. Це завдання є актуальним і щодо такої важливої складової предмета загальної теорії права, як право на справедливий суд та механізм його забезпечення.

© І. Сердюк, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3655-721X>

ihor.serdiuk@dduvs.edu.ua

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Поняття методології права, її внутрішня структура, а також пізнавальний потенціал окремих її структурних елементів в аспекті предмета науки є традиційними питаннями, що комплексно розглядаються в межах наукових монографій, дисертацій, статей, підручників і навчальних посібників із теорії держави і права та інших юридичних наук.

Вагомий внесок у розробку окреслених вище питань належить таким вітчизняним і зарубіжним науковцям, як С. Гусарев, О. Джужа, Р. Калюжний, М. Кельман, А. Козловський, В. Коробка, М. Костицький, Т. Кун, А. Кучук, Р. Лукіч, Н. Оніщенко, Ю. Орлов, О. Петришин, П. Рабінович, О. Сердюк, Т. Тарахонич, О. Тихомиров та ін.

Водночас науковий (теоретичний або концептуальний) складник методології дослідження права на справедливий суд та механізму його забезпечення, незважаючи на численні праці, присвячені вищезгаданій основоположній можливості [2; 5-6; 13-14], залишився поза увагою правників. Радше як виняток можна відзначити наукову статтю О. Стратія, в якій право на справедливий суд розглядається в контексті верховенства права [10]. Усунути вказану прогалину і покликана представлена праця.

Мета статті полягає у визначенні сучасної парадигми дослідження права на справедливий суд та механізму його забезпечення.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність використання таких складників інструментального компонента методології правничої науки:

1) діалектичного методологічного підходу, що ґрунтується на принципах взаємозв'язку та розвитку державно-правових явищ; у межах цього дослідження вказані принципи інтерпретувались в аспекті взаємозв'язку та розвитку права на справедливий суд і механізму його забезпечення з тими теоретичними положеннями, що пояснюють сутність цих явищ, а також їхнє соціальне призначення;

2) формально-логічного методу, за допомогою якого із загальної системи ідей (теорії права) було виокремлено ті, що розкривають юридичну природу права на справедливий суд і механізму його забезпечення як явищ правової дійсності, а також сформульовано висновки, що у вигляді суджень автора відображають результати дослідження.

Виклад основного матеріалу. Аксіомою для сучасної правничої науки є теза про об'єктивну обумовленість методології дослідження її предметом. Саме від обраного вченим теоретичного інструментарію визначальною мірою залежить ефективність дослідження та достовірність і переконливість його результатів.

В одній із попередніх наукових праць нами було розкрито зміст методології дослідження правових актів, а також визначено структурні елементи однойменного феномена [9]. Відповідні судження будуть інтерпретовані стосовно такого предмета пізнання, як право на справедливий суд та механізм його забезпечення.

Під методологією дослідження права на справедливий суд та механізму його забезпечення пропонуємо розуміти визнану науковим загалом на сучасному етапі розвитку правничої науки і обумовлену предметом пізнання сукупність теорій (парадигм), ґносеологічних принципів, підходів і методів, що забезпечують можливість вирішення визначених дослідницьких завдань, а також отримання достовірних і об'єктивних знань про вищезгадану можливість, а також умови та засоби її забезпечення [9, с. 120].

Аналіз вищенаведеного судження дає підстави для двох принципово важливих в аспекті предмета цього дослідження висновків: по-перше, парадигма являє собою самостійний структурний елемент методології; по-друге, її складниками є різні теорії.

Перевіримо коректність цих висновків, а також спробуємо наповнити їх змістом, властивим досліджуваному нами явищу. С. Гусарев і О. Тихомиров розрізняють горизонтальну і вертикальну структури методології юриспруденції. Горизонтальну структуру методології, на думку вчених, утворюють види методів певного рівня (загальнонаукові, конкретно-наукові), а вертикальну – її рівні в напрямку від вищого до нижчого шляхом виділення компонентів за ступенем їхньої ієрархічної залежності (підпорядкованості). Вчені акцентують на таких рівнях (компонентах) вертикальної організації методології: домінуючому світогляді, типі правового мислення, парадигмах, методологічних підходах, методах та процедурах [4, с. 66].

Таким чином, парадигми необхідно розглядати як один із компонентів вертикальної організації методології, що, за влучним виразом Т. Куна, являє собою визнані всіма наукові досягнення, що протягом визначеного часу дають науковому

співтовариству модель постановки проблем та їх вирішень. Оскільки наукові досягнення об'єктивуються в систематизованих ученнях, об'єднаних спільним предметом пізнання, маються на увазі саме теорії [4, с. 66].

На наявності двох пізнавально-правових парадигм мислення та реалізації права наголошує у своїй науковій статті А. Козловський. Учений із цього приводу, зокрема, зауважує: «В основі пізнання права лежать дві фундаментальні гносеологічні структури, які визначають його осмислення і розвиток. Своє теоретичне обґрунтування вони отримали в двох основних і протилежних історично сформованих пізнавально-правових парадигмах мислення та реалізації права, які між собою містять усе розмаїття концепцій відповідних типів, а саме: природно-правової та позитивно-правової парадигми права. Гносеологічні настанови релятивізму і догматизму, свідомо чи несвідомо прийняті в концепціях природного і позитивного права, зумовлюють усі особливості пізнавальних процесів у сфері права і його реалізації. Ці настанови протилежні, але однаково вони відображають основні ідеали і принципи, цілісну й водночас антиномічну природу права» [7, с. 35].

Із ідеї «Закону природи» та ідеї природного права постала й розвивалася протягом досить тривалого історичного періоду концепція природних прав. Як слушно зауважив С. Головатий, натеper уже усталилося і є загальновизнаним сучасне розуміння та сприйняття людських прав як суто природних [3, с. 35].

Принагідно відзначити, що ідеї концепції природного права знайшли своє втілення і розвиток у теорії прав людини, а також чинній Конституції України. Йдеться передусім про приписи ст. ст. 3, 21–22, 24 вищезгаданого джерела об'єктивного права. Розглядаючи ст. 3 як ядро української конституційної системи, С. Головатий обґрунтовано зауважив: «... ідейна спрямованість та нею обумовлена архітектура ст. 3 Конституції України загалом укладаються у філософсько-юридичні рамки Західної доктрини права, заснованої на ідеях природного права» [3, с. 662].

Конкретизуємо ці приписи. Відповідно до ч. 1 ст. 3 Основного закону України найвищою цінністю в нашій державі визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. Згідно з ч. 2 аналізованої статті саме права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Остання відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

Оскільки право кожного на справедливий суд у розумінні сучасної правничої науки, включно з доктриною міжнародного права, є засадничим, а його гарантування кожному, хто перебуває під юрисдикцією України, є зобов'язанням нашої держави за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, особливо важливим є конституційний припис, що покладає на Україну головний юридичний обов'язок утвердження і забезпечення цього права, що, у свою чергу, вимагає від держави створення відповідного механізму, складовими якого є механізми реалізації, охорони та захисту.

Не менш важливими для пізнання права на справедливий суд та механізму його забезпечення є положення теорії верховенства права (або правовладдя), що знайшли своє відображення в сучасній правовій доктрині, Конституції України, а також практиці Європейського суду з прав людини. Зокрема, у ст. 8 Основного закону Української держави і суспільства закріплено відразу три основоположні ідеї, що перебувають між собою у концептуальному (а отже, системному і логічному) взаємозв'язку:

- 1) визнання і дії в Україні принципу верховенства права;
- 2) найвищої юридичної сили Конституції України, а також відповідності їй законів та інших нормативно-правових актів;
- 3) прямої дії норм Конституції України та гарантування звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України [1].

Принагідно уточнити, що право кожного на справедливий суд не знайшло свого прямого конституційного закріплення. Однак ч. 2 і 5 ст. 55 Основного закону нашої держави і суспільства гарантують кожному право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, а також право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [1].

Право на звернення до суду у розумінні Європейського суду з прав людини є важливим складником правовладдя. На підтвердження цієї тези звернемося до правової позиції Страсбурзького суду, сформульованої ним у рішенні у справі *Golder v. the United Kingdom*. При тлумаченні статті 6 (1) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод – «у світлі предмета і цілей Конвенції» – слід керуватися тим, що однією з причин укладення самої конвенції була «глибока віра в правовладдя» з боку держав, що її підписали. Суд нагадав, що Статут Ради Європи посиляється двічі на правовладдя: один раз у його преамбулі, де уряди, що його підписали, «підтвердили свою відданість правовладдю (the rule of law)», і вдруге – у його статті 3, передбачивши, що «кожний член Ради Європи обов'язково має визнати принцип правовладдя (the rule of law)». На підставі цього суд дійшов висновку, що «неможливо уявити собі правовладдя, коли не існує можливості мати доступ до судів» [3, с. 378].

Але однією лише можливістю доступу до суду досліджуване право не вичерпується. Розвиваючи свою позицію, суд зазначив: «Стаття 6 (1) Конвенції втілює в собі «право на суд», де право доступу до судів становить лише один із його аспектів; до нього ще додаються «гарантії, закладені статтею 6 (1) стосовно як організації суду і його складу, так і способу судочинства»; усе це «сумарно становить право на справедливий судовий розгляд»» [3, с. 378].

Відповідаючи на запитання про притаманність принципу верховенства права окремому історичному типу держави, ми з необхідністю дійдемо висновку саме про правову державу, що є найвизначнішим політико-правовим ідеалом сучасності. Як теоретичний концепт, вона являє собою організацію публічної влади, заснованої на принципах верховенства права, поділу державної влади, реальності прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, а також взаємної відповідальності особи й держави [3, с. 135].

В контексті питання, що складає предмет розгляду, вважаємо за необхідне розкрити зміст і такої важливої складової теоретичної конструкції правової держави, як реальність прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Сутність цього принципу полягає в тому, що права, свободи та законні інтереси людини й громадянина мають бути не тільки задекларовані в законодавчих актах, але й забезпечені, гарантовані всіма соціальними суб'єктами і насамперед державою. Для цього остання повинна створити ефективні механізми їх реалізації [3, с. 134].

Аналіз цього судження свідчить про те, що право на справедливий суд може стати реальністю лише в тому випадку, коли буде забезпечене, гарантоване державою; саме вона має створити дієві механізми для його реалізації, охорони та захисту.

Висновки. Отже, наукову (теоретичну або концептуальну) складову методології дослідження права на справедливий суд та механізму його забезпечення, а по суті, сучасну парадигму дослідження цих явищ державно-правової дійсності складає не якась одна універсальна теорія, а визнані науковим співтовариством на сучасному етапі розвитку правничої науки положення таких теорій:

1) прав людини, що пояснюють юридичну природу цього правового феномена, його походження, багатоманітність проявів у правовій дійсності, а також призначення соціально-правового механізму забезпечення прав людини;

2) правовладдя (верховенства права), важливим складником якого у розумінні Європейського суду з прав людини, а отже, й західноєвропейської правової доктрини, є право на звернення до суду. Неможливість доступу до суду є маркером панування не верховенства права, а диктатури чогось іншого, за своєю природою (сутністю) відмінного від права, тобто соціального явища, позбавленого справедливого начала;

3) правової держави, що як теоретичний концепт являє собою організацію публічної влади, заснованої на принципах верховенства права, поділу державної влади, реальності прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, а також взаємної відповідальності особи й держави. У контексті питання, що складає предмет цього дослідження, сутність принципу реальності прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина полягає в тому, що право на справедливий суд може стати реальністю лише в тому випадку, коли воно буде забезпечене, гарантоване державою; саме держава за допомогою своїх інститутів має створити дієві механізми для його реалізації, охорони та захисту.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Бойко О. Зміст права на справедливий судовий розгляд. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 294–298.
3. Головатий С. Про людські права : лекції. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. 760 с.
4. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посібник. 3-є вид., перероб і доп. Київ : Знання, 2008. 495 с.
5. Завальнюк І. В. Конституційно-правова кваліфікація права на справедливий суд. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 46–52.
6. Завальнюк І. В. Право на справедливий суд та право на судовий захист: аспекти співвідношення. *Київський часопис права*. 2021. № 1. С. 52–59.
7. Козловський А. А. Гносеологічні принципи права. *Проблеми філософії права*. 2005. Т. III. № 1–2. С. 32–44.
8. Сердюк І. А. Визначення предмету теорії держави і права: доктринальні підходи та правове закріплення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 40–52.
9. Сердюк І. А. Методологія дослідження правових актів: поняття та її структура. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 110–123.
10. Стратій О. В., Меленко О. В. Право на справедливий суд як елемент принципу верховенства права. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2024. № 11. С. 501–504. URL : http://lsej.org.ua/11_2024/118.pdf.
11. Талдикін О. В. Концепція правової держави: поняття і принципи // Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с. С. 132–135.
12. Тарахонич Т. І. Методологічні засади правового регулювання і правового впливу та їх взаємозв'язок із суміжними правовими категоріями // Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авт. ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Видавництво «Юридична думка», 2010. 360 с. С. 131–176.
13. Тобота Ю. А. Поняття та критерії «справедливого судового розгляду» у рішеннях Європейського суду з прав людини. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2013. № 1086. Вип. 2. С. 65–68.
14. Шелевер Н. Конституційне право на справедливий суд у контексті статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. *Юридичний вісник*. 2020. № 5. С. 72–78.

Надійшла до редакції 21.11.2024

Прийнято до опублікування 29.11.2024

References

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. [in Ukr.].
2. Boiko, O. (2020) Zmist prava na spravedlyvyi sudovy rozghliad [The content of the right to a fair trial]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 5, pp. 294–298. [in Ukr.].
3. Holovaty, S. (2016) Pro liudski prava [On human rights] : lektzii. Kyiv : DUKh I LITERA. 760 p. [in Ukr.].
4. Husariev, S. D., Tykhomirov, O. D. (2008) Yurydychna deontolohiia (Osnovy yurydychnoi diialnosti) [Legal deontology (Fundamentals of legal activity)] : navch. posibnyk. 3-ye vyd., pererob i dop. Kyiv : Znannia. 495 p. [in Ukr.].
5. Zavalniuk, I. V. (2022) Konstytutsiino-pravova kvalifikatsiia prava na spravedlyvyi sud [Constitutional and legal qualification of the right to a fair trial]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. № 1, pp. 46–52. [in Ukr.].
6. Zavalniuk, I. V. (2021) Pravo na spravedlyvyi sud ta pravo na sudovy zakhyst: aspekty spivvidnoshennia [The right to a fair trial and the right to judicial protection: aspects of the relationship]. *Kyivskiy chasopys prava*. № 1, pp. 52–59. [in Ukr.].
7. Kozlovskiy, A. A. (2005) Hnoseolohichni pryncypy prava [Epistemological principles of law]. *Problemy filosofii prava*. T. III. № 1–2, pp. 32–44. [in Ukr.].
8. Serdiuk, I. A. (2013) Vyznachennia predmetu teorii derzhavy i prava: doktrynalni pidkhody ta pravove zakriplennia [Definition of the subject of the theory of state and law: doctrinal approaches and legal entrenchment]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 3, pp. 40–52. [in Ukr.].
9. Serdiuk, I. A. (2022) Metodolohiia doslidzhennia pravovykh aktiv: poniattia ta yii struktura [Methodology for researching legal acts: concept and its structure]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 4, pp. 110–123. [in Ukr.].
10. Stratii, O. V., Melenko, O. V. (2024) Pravo na spravedlyvyi sud yak element pryncypu verkhovenstva prava [The right to a fair trial as an element of the principle of the rule of law]. *Yurydychnyi elektronnyi naukovyi zhurnal*. № 11, pp. 501–504. URL : http://lsej.org.ua/11_2024/118.pdf. [in Ukr.].

11. Taldykin, O. V. (2016) Kontseptsiiia pravovoi derzhavy: poniattia i pryntsypy [The concept of the rule of law: concepts and principles] // *Teoriia derzhavy i prava : pidruch. / kol. avt. ; ker. avt. kol. Yu. A. Vediernikov. 3-ye vyd., pererob. i dop. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD. 480 p., pp. 132–135. [in Ukr.]*.
12. Tarakhonich, T. I. (2010) Metodolohichni zasady pravovoho rehuliuвання i pravovoho vplyvu ta yikh vzaiemozviazok iz sumizhnymy pravovymy katehoriiamy [Methodological principles of legal regulation and legal influence and their relationship with related legal categories] // *Diia prava: intehratyvnyi aspekt : monohrafiia / kol. avt.. ; vidp. red. N. M. Onishchenko. Kyiv : Vydavnytstvo «Iurydychna dumka». 360 p., pp. 131–176. [in Ukr.]*.
13. Tobota, Yu. A. (2013) Poniattia ta kryterii «spravedlyvoho sudovoho rozghliadu» u rishenniakh Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [The concept and criteria of «fair trial» in the decisions of the European Court of Human Rights]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. № 1086. Iss. 2, pp. 65–68. [in Ukr.]*.
14. Shelever, N. (2020) Konstytutsiine pravo na spravedlyvyi sud u konteksti statii 6 Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 roku [The constitutional right to a fair trial in the context of Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950]. *Iurydychnyi visnyk. № 5, pp. 72–78. [in Ukr.]*.

ABSTRACT

Ihor Serdiuk. Modern paradigm of research on the right to a fair trial and the mechanism to ensure it. The purpose of the article is to determine the modern paradigm of research on the right to a fair trial and the mechanism of its provision. It is argued that the scientific (theoretical or conceptual) component of the methodology of research on the right to a fair trial and the mechanism of its provision, and in fact, the modern paradigm of research on these phenomena of state and legal reality is not some universal theory, but the following theories recognized by the scientific community at the current stage of development of legal science:

1) human rights, which explain the legal nature of this legal phenomenon, its origin, the diversity of manifestations in legal reality, as well as the purpose of the social and legal mechanism for ensuring human rights;

2) the rule of law (the rule of law), an important component of which in the understanding of the European Court of Human Rights, and therefore, Western European legal doctrine, is the right to appeal to court. The impossibility of access to the court is a marker of the rule not of the rule of law, but of the dictatorship of something else, by its nature (essence) different from law, that is, a social phenomenon devoid of a just principle;

3) a legal state, which as a theoretical concept is an organization of public power based on the principles of the rule of law, the separation of state power, the reality of the rights, freedoms and legitimate interests of a person and a citizen, as well as the mutual responsibility of the person and the state. In the context of the issue that is the subject of this study, the essence of the principle of the reality of the rights, freedoms and legitimate interests of a person and a citizen is that the right to a fair trial can become a reality only if it is ensured, guaranteed by the state; it is the state through its institutions that must create effective mechanisms for its implementation, protection and defense.

Keywords: *subject of research, right to a fair trial, mechanism for ensuring the right to a fair trial, methodology of legal science, methodology for researching the right to a fair trial and the mechanism for ensuring it, paradigm, paradigm for researching the right to a fair trial and the mechanism for ensuring it, rule of law (rule of law), legal state.*